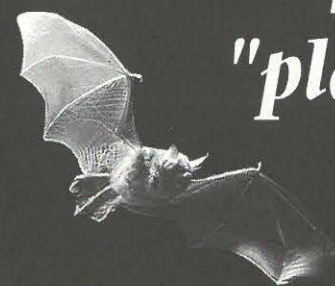

Vleermuizen als beschermde "plaaggeesten"

Over de gehele wereld komen ongeveer 925 vleermuissoorten voor.

Vleermuizen vormen,

na de knaagdieren, de tweede soortenrijkste orde onder de zoogdieren. Naarmate men naar de evenaar gaat, wordt het aantal soorten talrijker. De orde van de vleermuizen kan in twee onderorden worden verdeeld, de *Megachiroptera* of vliegende honden met 166 soorten en de *Microchiroptera* of kleine vleermuizen met 759 soorten.

SOORTEN DIE IN NEDERLAND VOORKOMEN

Vleermuizen komen, met uitzondering van IJsland, in alle Europese landen voor. In Europa komen 31 soorten voor, waarvan in Nederland er tot nu toe 21 zijn waargenomen. Sommige soorten komen in ons land algemeen voor, andere zijn zeldzaam geworden of uitgestorven. Weer andere zijn

altijd zeldzaam geweest of komen soms als dwaalgast voor. Zeldzaam of niet zeldzaam, in een aantal gevallen komen problemen voor tussen mensen en vleermuizen. In de komende edities van DIERPLAGEN Informatie zullen we daarom achtereenvolgens van de belangrijkste soorten een uitgebreide

DWERG VLEERMUIS

beschrijving geven over de biologie en het voorkomen in Nederland. Ook zullen we beschermingsmaatregelen en conflicten die hierbij kunnen ontstaan bespreken.

WAAR KOMEN VLEERMUIZEN VOOR?

Met uitzondering van holle bomen hebben vleermuizen in ons land geen natuurlijke verblijfplaatsen. Door het in toenemende mate vestigen van de mens is er een grote verscheidenheid aan kunstmatige verblijfplaatsen bij gekomen. Deze verblijfplaatsen waren oorspronkelijk niet voor vleermuizen bestemd, maar boden gaandeweg toch mogelijkheden voor vleermuizen om zich daarin te vestigen. Voorbeelden hiervan zijn zolders en spouwmuren

De gewone dwergvleermuis geeft jaarlijks in de zomermaanden aanleiding tot een aanzienlijke hoeveelheid klachten over overlast. Ill. Nat. Natuurhistorisch Museum, Leiden

van gebouwen, de onderaardse kalksteengroeven in Zuid-Limburg, in onbruik geraakte verdedigingswerken, zoals forten en bunkers, en niet meer in gebruik zijnde opslagkelders voor koelruijs, fruit en landbouwproducten.

De verblijfplaatsen waarin vleermuizen gevonden kunnen worden, zijn afhankelijk van de soort en het seizoen. Er zijn soorten die vrijwel het gehele jaar in holle bomen verblijven, andere gebruiken alleen 's zomers holle bomen, spouwmuren en zolders van gebouwen en overwinteren in grotten, bunkers en kelders. Er zijn ook soorten die het gehele jaar door in spouwmuren verblijven, maar daarbij niet altijd in hetzelfde gebouw. Dat zijn bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis, *Pipistrellus pipistrellus*, en de laatvlieger, *Eptesicus serotinus*. Beide soorten zijn in ons land algemeen en het zijn deze twee soorten die 's zomers meestal -al dan niet terecht- klachten over overlast geven. Deze klachten variëren van angst voor vleermuizen, lawaai, stank, uitwerpselen op ramen, vensterbanken en tuinmeubilair, of gaan over door kieren binnen sijpelende keuteltjes. Soms wil men gewoon van de dieren af zonder dat er sprake is van enige overlast.

Er heerst een algemeen misverstand, dat het voorkomen van vleermuizen vaak gebonden is aan oude gebouwen en boerderijen. Veel klachten komen over vleermuiskolonies in moderne woningen.

Natuurlijk worden vleermuizen af en toe ook op deze plaatsen gevonden, maar de meeste klachten komen over de aanwezigheid van zomerkolonies van de laatvlieger en de gewone dwergvleermuis in na de Tweede Wereldoorlog gebouwde huizen en andere gebouwen. Nieuwbouwhuizen en bungalows met platte daken kunnen, ondanks de aangebrachte spouwmuurisolatie, voortreffelijke onderkomens aan beide soorten bieden.

VLEERMUIZEN EN DE WET

Nederland was het eerste land in Europa, dat aan vleermuizen een wettelijke bescherming bood. Ingevolge de Wet van 25 Mei 1880 (!) tot bescher-

De laatvlieger behoort tot de grotere vleermuissoorten in ons land. Ook deze soort geeft soms aanleiding tot klachten van overlast. Ill. Nat. Natuurhistorisch Museum, Leiden

ming van diersoorten, nuttig voor landbouw en houtteelt, werden met ingang van 1 oktober 1880 alle in Nederland voorkomende vleermuizen als beschermde diersoorten aangewezen. Vanaf dat moment mochten ze niet meer worden gevangen en gedood. Het geven van deze wettelijke bescherming werd overigens niet gedaan uit het oogpunt van natuurbescherming, maar diende slechts economische belangen. Op grond van deze wet konden namelijk alleen die dieren als beschermde soort worden aangewezen, die als nuttig voor de landbouw of de houtteelt konden worden beschouwd. Vleermuizen voldeden, evenals de egel, spitsmuizen en een aantal vogelsoorten, aan dit criterium, omdat zij als nuttige opruimers van schadelijke insecten werden beschouwd. De Wet maakte echter een uitzondering op de bescherming van de aangewezen soorten wanneer zij zich aan of in woningen of op daaraan omliggende erven, in tuinen, fruitboomgaarden en kwekerijen bevonden. Overlast veroorzakende vleermuizen in woningen waren derhalve vogelvrij en konden worden bestreden.

Bij het inwerkingtreden van de Nuttige dierenwet 1914 werd de Wet van 25 mei 1880 ingetrokken, maar de bescherming van vleermuizen werd met de Nuttige dierenwet niet voortgezet. Hiermee kwam aan de wettelijke bescherming van vleermuizen voorlopig een einde. De toenmalige Minister die verantwoordelijk was voor de Nuttige dierenwet vond, volgens zijn toelichting op deze Wet, dat vleermuizen zonder meer nuttige dieren waren, die als insectenverdelgers van groot belang konden zijn.

Het was volgens hem niet aangevoeld dat vleermuizen schade van enige betekenis zouden aanrichten. Wel vond hij dat je van bewoners van huizen niet mocht verwachten, dat zij vleermuizen in hun schoorstenen of achter het behang (spouwmuren werden toen nog nauwelijks toegepast) zouden accepteren. Verder had hij geen

Foto: R.F. Stebbings

LAATVIEGER

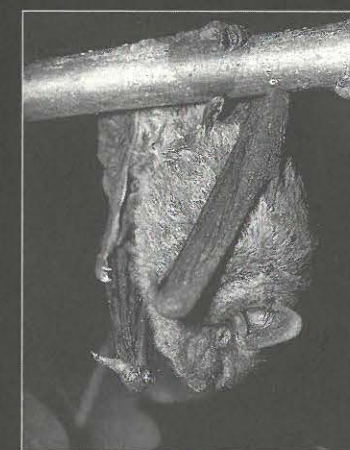
aanwijzingen gekregen dat vleermuizen in ons land stelselmatig werden vervolgd. De Minister zag dan ook geen reden om met de nieuwe Wet de bescherming van vleermuizen voort te zetten. Vermoedelijk sloeg de minister met zijn opmerking dat vleermuizen niet stelselmatig vervolgd werden, de plank aardig mis. Het is haast ondenkbaar, dat gebruikers van gebouwen in die tijd bij overlast van vleermuizen geen maatregelen tegen deze dieren namen.

Het heeft bijna 60 jaar geduurd voordat vleermuizen in Nederland opnieuw wettelijke bescherming kregen en wel op grond van de Natuurbeschermingswet bij het Besluit beschermde inheemse diersoorten (Staatsblad 488) van 6 oktober 1973.

Op grond van artikel 24 van de Natuurbeschermingswet is het verboden vleermuizen te vangen of te doden, of zulks te pogen.

'ZONDER NOODZAAK'

Voorts is het ingevolge dit artikel verboden 'zonder noodzaak' een dier, behorende tot een beschermde diersoort te verontrusten of zijn nest, hol, voortplantings- of rustplaats te verstoren dan wel te beschadigen of te vernielen. Hieruit volgt, dat vleermuizen niet zonder ontheffing of vrijstelling door of vanwege de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij uit spouwmuren en andere verblijfplaatsen mogen worden verjaagd (verontrusten) of dat zulke verblijfplaatsen ongeschikt voor vleermuizen worden gemaakt door ze bijvoorbeeld voor deze dieren af te sluiten (beschadigen of vernielen).

Het begrip "zonder noodzaak" kan niet zo maar worden gebruikt om deze verboden handelingen te omzeilen. De Hoge Raad heeft inmiddels duidelijke uitspraken gedaan hoe het begrip "zonder noodzaak" dient te worden uitgelegd. We zullen hier later op terugkomen, maar

overlast van vleermuizen door het hebben van angst voor deze dieren, uitwerpselen op ramen, vensterbanken en tuinmeubilair, lawaai e.d. vallen in ieder geval niet onder dit begrip. Toch kunnen dit soort klachten in veel gevallen worden opgelost op een wijze waarbij de klagers en de vleermuizen geen nadelen hoeven te ondervinden. Ook hier zullen we in DIERPLAGEN Informatie later op terugkomen.

